

Biofizika és orvostechnika alapjai

Képkeltő diagnosztika 1

Bevezetés, röntgen, CT

Szerkesztette: Szekrényesi Csaba

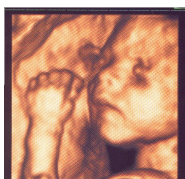
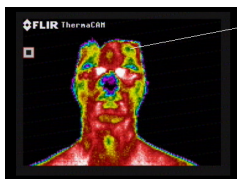
Áttekintés

1. Képkeltés – Leképezés
2. Sugárzások
3. Sugárzások biológia hatásai
4. Védekezés a sugárzások ellen
5. A képkeltő eljárások osztályozása
6. Röntgen
7. CT
8. Izotópd diagnosztika
9. PET, SPECT
10. MRI

2

1. Képkeltés – Leképezés

A testbe, annak működésébe pillantunk be, annak lehető legkisebb megváltoztatásával. Az onnan begyűjtött információkat képként vagy térbeli alakzatként jelenítjük meg. A módszertől függően lehetőségünk van a működésbeli vagy morfológiai jellegzetességek, eltérések megtalálására, le mérésére.

3

Mi hozza az információt a leképezéshez?

Sugárzás

Bentről jön – emissziós

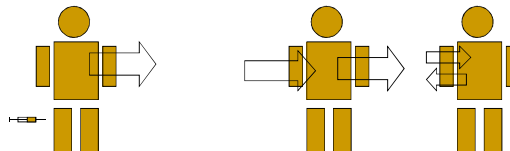
1, természetes módon meglévő sugárzás: termográfia

2, mi viszük be a sugárzót: izotópd diagnosztika, PET

Kintről jön

1, áthalad – transzmissziós: röntgen, CT (moduláció)

2, visszaverődik – reflexiós: ultrahang (moduláció)

4

1. Képkeltés – Leképezés
2. Sugárzások
3. Sugárzások biológia hatásai
4. Védekezés a sugárzások ellen
5. A képkeltő eljárások osztályozása
6. Röntgen
7. CT
8. Izotópd diagnosztika
9. PET, SPECT
10. MRI

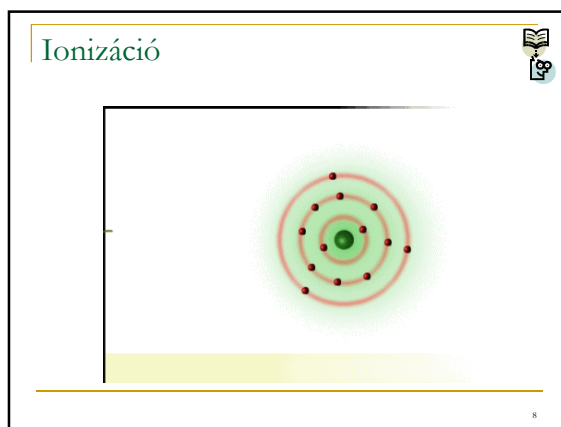
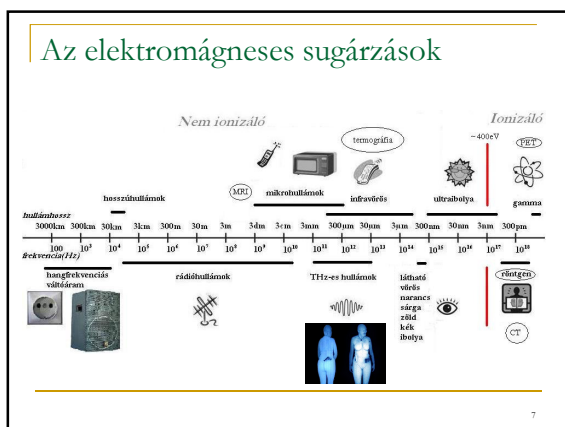
5

2. Sugárzások

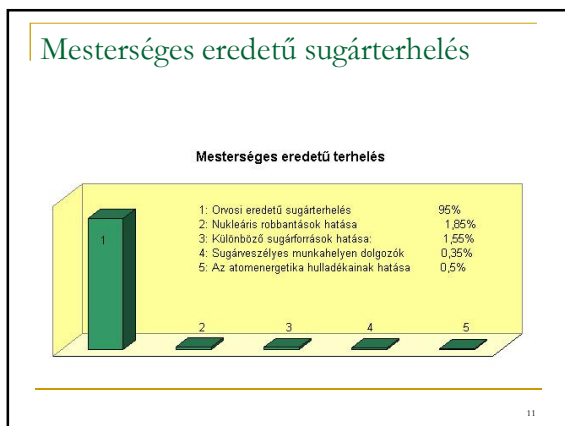
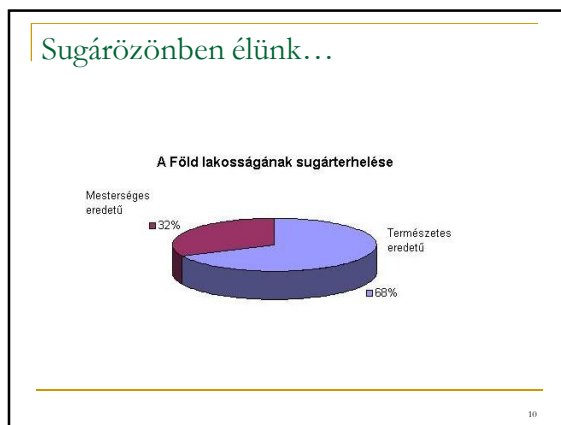

- **Béta sugárzás:** repülő elektron vagy pozitron
- **Ultrahang:** 2MHz és 25MHz között mechanikai rezgés
- **Elektromágneses sugárzás:** az orvosi képkeltésben gamma-, röntgen-, rádiófrekvenciás- és infravörös sugárzás

6

1. Képkeltetés – Leképezés
2. Sugárzások
3. Sugárzások biológia hatásai
4. Védekezés a sugárzások ellen
5. A képkeltető eljárások osztályozása
6. Röntgen
7. CT
8. Izotópdiaosztika
9. PET, SPECT
10. MRI

- ### Sugárzások biológiai hatásai
- Elnyelődés** – Csak az **elnyelődött** sugárzás fejt ki hatást
- **Direkt** hatás: a sugárzás közvetlenül DNS-t ér
  - **Indirekt** hatás: a sugárzás közvetve roncsolja a DNS-t
  - Repair mechanizmusok – a szervezet önjavító képessége

Indirekt hatás

- Ionizáció – Fizikai hatás
- Szabad hidroxil gyökök keletkezése – Kémiai hatás
- Vándorol a sejtben és reagál – Biokémiai hatás
- A sejt működése megváltozik – Biológiai hatás

13

Sugárérzékenység

- Érzékenység szerint
- Legérzékenyebbek a **gyorsan osztódó fiatal sejtek**: nyirokszövet, csontvelő, vérképző szervek
- Ivarszervek, mirigyek
- Szem, bőr, emésztőszervek

14

1. Képkeltetés – Leképezés
2. Sugárzások
3. Sugárzások biológia hatásai
4. Védekezés a sugárzások ellen
5. A képkeltető eljárások osztályozása
6. Röntgen
7. CT
8. Izotópdiaгностика
9. PET, SPECT
10. MRI

15

Védekezés a sugárzás ellen

- Távolságvédelem
A sugárzás „ereje” a távolsággal négyzetesen gyengül, tilos kézzel megfogni, csak csipesszel, manipulátorral
- Idővédelem
A sugárzási térben való tartózkodás lerövidítése, személyi dózismérők (dóziméter) alkalmazása
- Árnyékolás
Sugárzáselnyelő védőfal alkalmazása
Béta sugárzás ellen alumínium
Röntgen és gamma ellen ólom, wolfram, urán

16

Személyi dóziméter (idővédelem)

17

Árnyékolások

18

A képalkotó eljárások osztályozása

Veszélyesség szerint

- Ionizáló(100 nm): röntgen, CT – II.b osztály
- Nem ionizáló: infra, MRI – II.a osztály

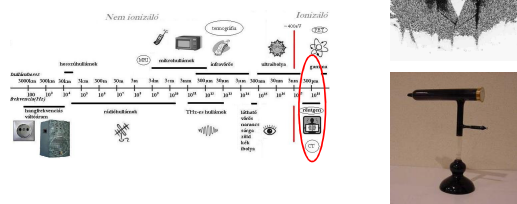
19

Röntgen képalkotás

20

Röntgen

- Wilhelm Conrad Röntgen 1895
- Röntgen: 1901 az első fizikai Nobel díj

21

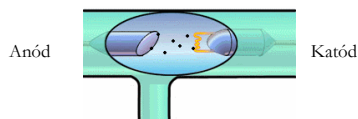
Az első röntgenkép

22

A röntgensugárzás keletkezése

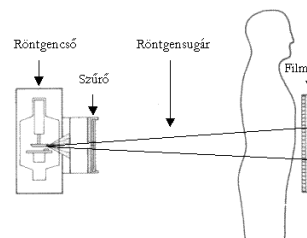
- A fűtött katódról a feszültség hatására negatív elektronok lépnek ki, és egyre gyorsulnak a pozitív anód felé
- Az anódba becsapódva lefékeződnek és energiájuk röntgensugárzássá alakul.

23

Röntgen képalkotás

A röntgensugár a testen áthaladva különböző mértékben elnyelődik, a röntgenfilmen kémiai változást, a detektoron elektromos jelet okoz

24

21. dia

T1 Tech1; 2010.10.05.

T2 Tech1; 2010.10.05.

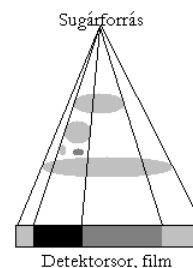
A röntgensugárzás tulajdonságai

- Elektromágneses
- pm-es hullámhosszúságú sugárzás
- Nem téríthető el mágnessel, se elektromos térrel
- Ionizáló sugárzás
- Fénysebességgel terjed
- Minden irányban terjed
- Kettős természetű
- Az emberi szem számára láthatatlan
- Nagy áthatólképességű, különböző anyagokban különböző mértékben nyelődik el
- Kölcsönhatva az anyagokkal hatást fejt ki (kémiai, biológia hatás, pl. fotoelektromos jelenség)

25

A röntgen képalkotás jellemzői

- A térbeli(3D) test leképezése síkra(2D)
- Centrális projekció – az árnyékképzés központi vetítéssel történik, átfedések, takarások
(Nagyít, torzít, felejt, összegez)

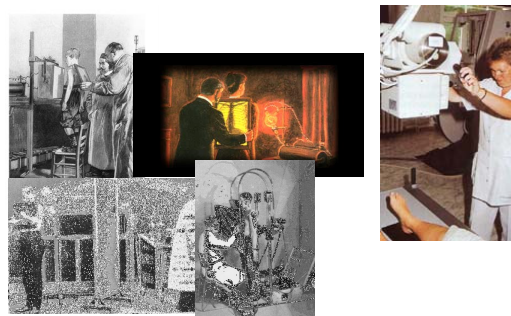
26

A sugárzás elnyelődésének láthatóvá tétele

- Fényérzékeny filmen – felvételezés
- Fluoreszkáló ernyőn – átvilágítás
- ha ezt lefényképezzük: ernyőfényképezés
- Képerősítő segítségével TV-n
- Közvetlen félvezető matrixdetektoros digitális felvételezés – flat detektor

27

Röntgenfelvétel készítése régen és ma

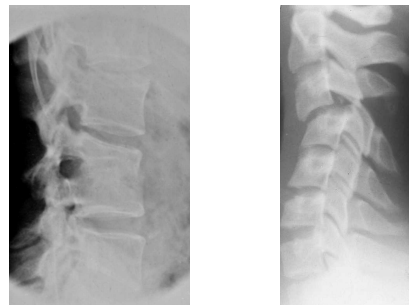
28

Röntgen felvételek

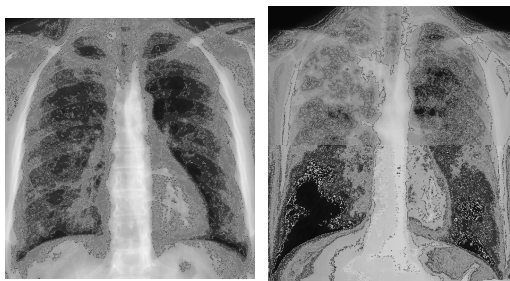
29

Röntgen felvételek

30

Röntgen felvételek

31

Röntgen felvételek

32

Laurence Russel: Egy hölgy röntgenportréjához (1896)

„Sudár csontkép: az ernyőn átragyog a gyöngéd ívű karbonát és foszfát.
Sugár suhan, foltokban kormányozzák a voltok, ohmok, rezgő áramok.

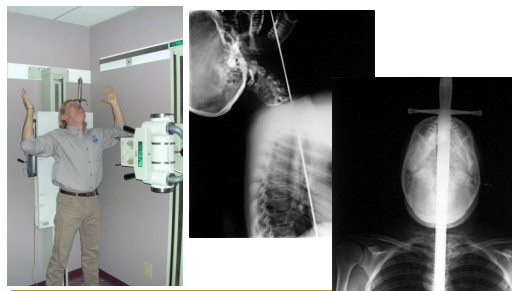

Gerince pompás, ok takarni nincsen,
S a kedves húsak nem akad más dolga,
Mint hogy huszonnégy hetykén csinos borda
Köré szürkéske glóriát terítsen.
Se orr, se szem. De észvesztőn ép fogsora
Harsány günyszikrákat szór, míg suttogom:
Szerelmem, je t'adore
Ó szép, kegyetlen, drága röntgenkép!”

Szlávik Ferenc fordítása

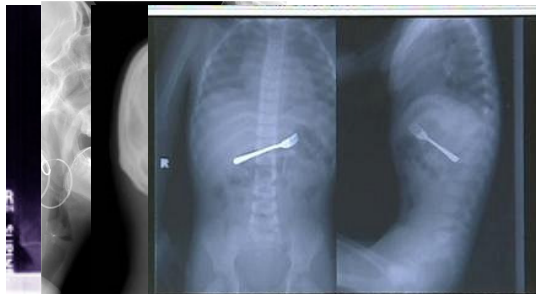
33

Kardnyelők...

34

Néhány „érdekes” kép

35

Speciális röntgenalkalmazások

36

Mammográfia

37

Fogászat

38

Mobil röntgenkészülékek

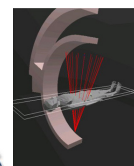
- Bontható villamos kapcsolat
- Tologatható
- Nincs speciális sugárvédelem, az asszisztensnek kell erről gondoskodni (paraván, távolság, beállítások)

39

C íves sebészeti képerősítők

- Érintésvédelmi követelmények (műtő, kiemelt)
- Könnyen jól mozgatható
- Steril
- Kompakt

40

Röntgen tomográfia

- Grossman Gusztáv 1935
- Kijelölt pont, vagy kis térrész körül a röntgenforrás és az ernyő mozgása
- A térrész élesen, a körülvevő részek elmosódottan tűnnek fel

41

...

42

CT

43

CT – Computed Tomography

- Röntgensugárzás
- A sugárzás áthatol a szöveteken, és különböző mértékben elnyelődik
- A vizsgálat során több irányból sugározzuk be a vizsgált testrészt
- **Matematikai módszerekkel** kiszámítjuk a test kis részeinek elnyelési képességét.
- Ezt jelenítjük meg különböző szürke színekkel

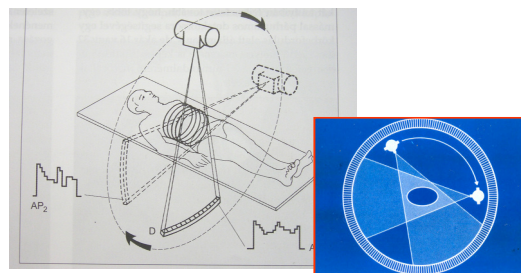
44

Története

- 1973: az első tudományos közlemény (Hounsfield és Cormack)
- 1975: az első sorozatban gyártott CT üzembehelyezése
- 1979: orvosi és fiziológiai Nobel díj

45

CT elv

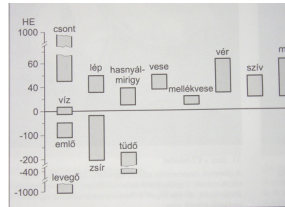
46

CT elv

- Axiális szeletképeket készít
- Keresztmetszeti anatómiát jelenít meg
- **Kiküszöböli a centrális projekció torzításait**

- Hounsfield skála

- Ionizáló

47

CT részei

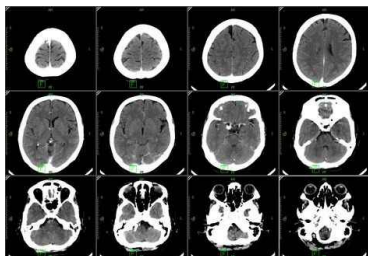
- Gantry: röntgenső, referenciadetektor, detektorsor
- Asztal
- Generátor
- Számítógép

48

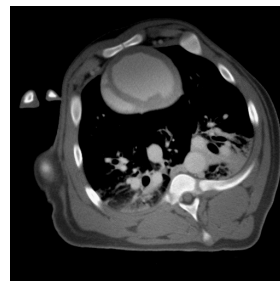

CT felvételek

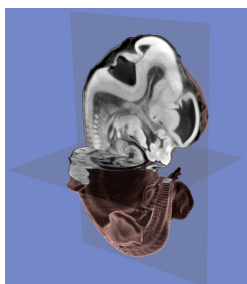
55

CT képsor

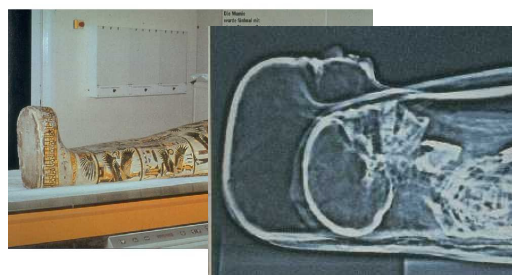
56

Egér embrió

57

Múmia a CT-ben

58

Videó

- [Teljestest](#)

59